

Posudek bakalářské práce Michala Schmoranze *Ontologie a hra u Ladislava Klímy*

M. Schmoranz se po krátké zmínce o osobnosti L. Klímy věnuje nástinu hlavních pojmů Klímova myšlení: na prvním místě stojí Já, které je „jednoduše vším“ a zároveň pouhou konstrukcí a iluzí. Zdrojem jeho existence je vědomí, jehož potenciálním obsahem je kosmos. Kosmickým principem, předcházejícím vědomí, je absolutní vůle, probouzející se ve vědomí a projevující se jako aktuální já. Autor sleduje posuny v Klímově vývoji, radikalizaci jeho pozice ve stanovisko egosolistické a egodeistické a rozhoduje se, že se pokusí porozumět tomuto stanovisku *zevnitř*, což – jak se nakonec ukáže – znamená, že se bude snažit porozumět *autorovi* v jeho touze „po absolutní svobodě a volnosti“.

Cestou k tomu je nejprve formulace hlavních epistemologických problémů Klímova egosolismu: vědomí Já má být stav vytvořený myslí samou, bez čehokoli „zvenčí“. V tomto vědomí Já nicméně (zřejmě nutně) konstruuje vnější kvazisvět, a dokonce se skrze něj vnímá. Převedení vnějšího světa na modus subjektu je pak konkretizováno jako redukce prostorové rozlehlosti i časové určenosti na svobodnou sebeafekci já prostřednictvím svého odrazu.

Na začátku třetí části se autor kráče zabývá možnými formami kritiky Klímovy pozice. otázkou její sdělitelnosti a také motivací jeho spisovatelské činnosti. Cituje z Klímy, že jde o „hru s myšlenkami a se sebou“, a sám upřesňuje, že jde o sebe-výchovu subjektivistické vůle k nezávislosti, a to změnou vnímání toho, co se mylně jeví jako odpor vnějšího či nezávislého světa. Klímu tak posléze – v kapitole Hra absolutní vůle – prezentuje jako hráče hry na absolutní vůli, který si stanoví „pravidlo“, že nebude nic vnímat jinak než jako projev své vlastní vůle. Opírá se při tom o některá základní určení pojmu hry (zejména o Huizingu, ale i Gadamera a nakonec Herakleita).

Tento pokus vrhá na jeden z ústředních Klímových pojmů zajímavé světlo: hra je předběžně definována dodržováním pravidel a tím, že do ní svobodně vstupujeme. Protože Klímova hra je hrou absolutní vůle (kosmu), je otázka, nakolik lze říci, že jsme do této hry svobodně vstoupili a co by znamenalo z ní vystoupit. Pokud hra koinciduje se světem a platnost pravidel je absolutní, pak hru lze hrát jen vědomě či nevědomě. Běžné hře lze jistě „propadnout“, ale pokud se svět hry a nehry „slévají“ (M. Schmoranz říká zároveň „vyměňují si pozice“, což však vůbec není totéž jako „slévají“), nelze hru opustit, nýbrž jen zapomenout, že hrajeme. Pomocná určení čerpaná z každodenní hry

mohou v tomto kontextu budit matoucí dojem, že vlastně neustále hrajeme hru téhož typu jako např. fotbal, jen na to při všem ostatním zapomínáme.

Proto nakonec M. Schmoranz sahá ke vskutku ontologickému pojmu hry, jež evokují některé Herakleitovy zlomky; tam nabývá „hra“ vskutku kosmické dimenze, ale ztrácí zároveň charakter „hříčky“, ztrácí lehkost a nezávaznou hravost, která pro autora představuje potenciálně „zajímavý a zdravý přístup k životu“. Z Herakleita zbude jen neuchopitelnost stále plynoucí změny, tedy spíše karikující představa nestálého plápolání, z něhož těžko myslet skrytou harmonii sváru protikladů.

Za velmi cenný postřeh pokládám autorův poukaz na fakt, že tam, kde se Klímovi jeho hra daří, kde vidí svou situaci jako výsledek své absolutní vůle, musí se na druhé straně jevit jako člověk bez vůle: tedy nikoli jako ten, kdo „ustavuje účely“ (a sleduje něco ne-daného), nýbrž jako ten, kdo deklaruje právě danost za svůj účel.

Jistě to souvisí s tím, že pozice egosolismu, asi proto, že je „nedobytná“ a „nevývratná“, nutně vede od zkoumání její věcné nosnosti k otázce, jakou funkci plní v autorově vlastním osudu, jaké problémy si její pomocí autor řeší. Proto nelze podle mě souhlasit s autorovým závěrem, že nás Klíma svou identifikací Já a světa zbavuje sebe: naopak, od celého světa nás stále přivádí k sobě jako autorovi a nutí nás, abychom u něho setrvali.

I když práce M. Schmoranze není zcela přesvědčivá ve svých závěrech, je až na některé nejasnosti a drobnější stylistické nedostatky napsaná tak, že umožňuje v mnoha bodech vstoupit ve věcnou diskusi, což u prací o L. Klímovi není samozřejmostí. Navrhuji hodnotit ji jako velmi dobrou.

(prof. PhDr. Pavel Kouba)